

ПОЗИЦІЯ ПРАВЛІННЯ АСОЦІАЦІЇ МІСТ УКРАЇНИ щодо проекту Закону України "Про місцевий референдум"

За наслідками обговорення на Правлінні Асоціації міст України проекту Закону "Про місцевий референдум", розробленого Робочою групою з розробки проектів законів з питань народовладдя, створеного розпорядженням Голови Верховної Ради України від 13 січня 2020 року №2, (далі – проект Закону):

Зазначаємо:

Місцевий референдум є важливою формою партисипативної (прямої) демократії на місцевому рівні і його впровадження в муніципальну практику України сприятиме більш активному залученню громадян до процесу прийняття рішень з питань, віднесених до сфери місцевого самоврядування. Це обумовлює доцільність та необхідність законодавчої регламентації референдумного процесу. Проте така регламентація повинна враховувати відомі переваги і недоліки цього інституту прямої демократії на сучасному етапі розвитку.

Стурбовані:

1. У законопроекті не передбачено диференціації предметів та юридичних наслідків імперативних (обов'язкових) та консультативних референдумів. Пропонується лише імперативний референдум. А імперативні референдуми об'єктивно можуть проводитися з дуже обмеженого кола питань, а в багатьох країнах вони взагалі відсутні.

2. Перелік питань місцевого значення, що можуть слугувати предметом місцевого референдуму, охоплює практично всі сфери місцевого самоврядування, за винятком лише делегованих повноважень, питань місцевих бюджетів, тарифів на житлово-комунальні послуги та реалізації повноважень органів місцевого самоврядування з прийняття актів індивідуальної дії. Винесення на імперативний референдум складних питань, а також можливість питань про скасування нормативно-правових актів органів місцевого самоврядування (зокрема з питань податків і зборів, містобудівної документації, регламенту ради), може призвести до повної дезорганізації діяльності місцевого самоврядування.

3. Проектом Закону передбачається, що зміна рішень, прийнятих на місцевому референдумі, можлива не раніше ніж через три роки з дня його ухвалення. Таке обмеження позбавляє місцеве самоврядування оперативності в умовах проведення низки системних реформ, швидкоплинності багатьох економічних та суспільних процесів.

4. Проведення місцевого референдуму лише щодо одночасного дострокового припинення повноважень місцевої ради та відповідного голови. Такий підхід суперечить принципу поділу влади на місцевому рівні, який закріплено в конституційній моделі місцевого самоврядування в Україні, і не дозволить на практиці врегулювати конфліктні ситуації у взаємовідносинах між головою та місцевою радою.

5. У проекті Закону відсутні запобіжники, які б зловживанню правом на референдум («параду місцевих референдумів») з боку ініціативних груп.

6. Невиправданість обмеження референдуму лише 1 питанням та простою альтернативою «так» або «ні». Це призведе до неефективного використання коштів на проведення референдуму, а також до негнучкості у формуванні питань.

Вважаємо:

Асоціація міст України послідовно виступає за удосконалення та посилення місцевого самоврядування. Україна, зокрема щодо відновлення правового регулювання місцевих референдумів. Проте місцеві референдуми не повинні порушувати системи місцевого самоврядування, компетенції та відповідальності органів місцевого самоврядування, голів, а також не ставати інструментом зловживань.

Пропонуємо:

1) передбачити імперативні (рішення обов'язкові до виконання) та консультативні (результати враховуються органами місцевого самоврядування) місцеві референдуми; референдум повинен проводитися лише для всієї територіальної громади (виключити таку можливість для частин громади);

2) чітко обмежити перелік питань, що можуть бути предметом імперативного референдуму, включивши до них такі:

- дострокове припинення повноважень місцевої ради та сільського, селищного міського голови (за умови розведення цих питань);
- найменування територіальної громади, населених пунктів;
- об'єднання (приєднання) територіальних громад.

Ініціювати імперативні референдуми повинна мати право лише відповідна рада або голова.

3) передбачити можливість проведення консультативних референдумів з будь-яких інших питань, віднесених до сфери місцевого самоврядування, крім прямо виключених проектом Закону;

4) крім вже наявних у проекті Закону випадків, виключити можливість проведення референдумів щодо місцевих податків та зборів, втрати чинності нормативно-правових актів органів місцевого самоврядування, утворення, реорганізації та ліквідації виконавчих органів ради, комунальних підприємств, установ, закладів;

5) передбачити запобіжник від зловживання правом на референдум ініціативними групами – заставу місцевого референдуму (внесення ініціативною групою до місцевого бюджету коштів, які повертаються лише за умови підтримки рішення не менше 10% від загальної чисельності виборців).

6) передбачити можливість вибору двох чи більше альтернатив позитивного вирішення питання (наприклад при голосуванні за кілька варіантів найменування територіальної громади (рейтингове голосування)).

*Схвалено Правлінням
Асоціації міст України
22 квітня 2021 року,
м. Київ*